

УДК 37.013.32:766

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.23>

Н. В. Сидорова

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки
Одеської державної академії будівництва та архітектури

Ю. В. Доценко

кандидат технічних наук,
доцент кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки
Одеської державної академії будівництва та архітектури

О. В. Вікторов

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки
Одеської державної академії будівництва та архітектури

СУЧАСНЕ ВИКЛАДАННЯ ОНЛАЙН ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Пандемія та нестабільна епідеміологічна ситуація внесли зміни у формат навчання на всіх етапах навчального процесу. Для університетів і академій перехід до дистанційної освіти став своєрідним поштовхом для поглиблення технічного потенціалу та поліпшення компетенцій викладацького складу.

Студенти зазначають, що освіта онлайн одночасно схожа на заочне навчання й відрізняється від нього, тому що заняття проходять майже як у звичайній аудиторії, тільки спілкування з викладачами та одногрупниками відбувається через мережу Інтернет. Звичайно, така система має свої переваги й недоліки.

У статті розглядаються переваги навчання онлайн-формату графічної дисципліни «Мистецтво шрифту». До безперечних переваг дистанційної освіти можна віднести її доступність для студентів, незалежно від їхнього місця перебування й робочого графіка. Велике значення має постійний відкритий доступ до інформації: до будь-якого заняття можна повернутися, знайшовши його в запису. Також нині стали очевидними й недоліки онлайн-освіти, а саме обмежена кількість спеціальностей. Багато професійних навичок не можна набутися віртуально. Це робить закритою для віддаленого навчання, наприклад, галузь медицини та архітектурно-інженерні напрями.

У статті акцентується увага, як технологічно онлайн-освіта відбувалася з дисципліни «Мистецтво шрифту» за допомогою навчального курсу – це спеціально розроблена програма навчання, яка тільки візуалізує теоретичний матеріал у вигляді рисунків, фотографій, карт і графіків, епіграфів та цікавинок, таблиць і схем, прикладів використання та прикладів-зразків. Засвоєння матеріалу відбувалося у вигляді питань квест-формату.

Викладачі створили для студентів зручний і ефективний освітній процес, а вчитися можна з будь-якої точки країни і світу. До речі, студенти-іноземці слухали курс із Туреччини, Албанії, Марокко, Єгипту та інших країн. Студентам не потрібно було конспектувати лекції ні під час лекції, ні після неї. Тільки нотатки для себе – для того щоб можна було пройти тести-опитування та взяти участь у дискусії з певної теми.

Розроблена програма навчання дала змогу студентам освоїти теоретичний курс дисципліни «Мистецтво шрифту», використовувати різні спеціальні прийоми та навички, що допомагають розвивати зорову пам'ять і творчу уяву, володіти навичками аналізу та відтворення гармонії у створенні шрифтових композицій.

Ключові слова: навчання, онлайн-формат, переваги, недоліки, мистецтво шрифту, зворотній зв'язок.

Постановка проблеми. З початку пандемії для університетів і академій зміна формату навчання стала вимушеним експериментом, який став єдиною можливістю на той момент, щоб не зірвати навчального процесу. Поширення же дистанційної освіти сьогодні пов'язано, по-перше, з епідеміологічним станом у країні, по-друге, із необхідністю стабілізації навчання на всіх рівнях – починаючи від молодшої школи та закінчуючи вищими

навчальними закладами, і, по-третє, з бурхливим розвитком інформаційних технологій. Саме він дає змогу налагодити надійний зв'язок між користувачами комп'ютерних мереж, щоб забезпечити рівень взаємодії, необхідний для повноцінного спілкування студентів і викладачів. Також важливу роль відіграють і зміни у світовій системі освіти, пов'язані з глобалізацією та зростанням мобільності населення.

Мета статті – створити для студентів зручний і ефективний освітній процес, у якому є три основних елементи: теоретична частина навчання онлайн, інтенсивна стаціонарна практика та зворотний зв'язок від викладачів кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вищі навчальні заклади виявилися не готовими до формату навчання онлайн. Ні досвіду, ні навичок, ні технічних ресурсів, на жаль, накопичено не було. Дистанційне навчання показало перспективи на майбутнє в поліпшенні матеріально-технічної бази в цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу. Студенти зазначають, що освіта онлайн одночасно схожа на заочне навчання й відрізняється від нього, тому що заняття проходять майже як у звичайній аудиторії, тільки спілкування з викладачами та одногрупниками відбувається через мережу Інтернет. Звичайно, така система має свої переваги й недоліки. Тому варто розібратися в тому, як же вона працює.

До безперечних переваг дистанційної освіти можна віднести її доступність для студентів, незалежно від їхнього місця перебування й робочого графіка. Велике значення має постійний відкритий доступ до інформації: до будь-якого заняття можна повернутися чи знайти його в запису. Безумовно, навчання онлайн стає виходом для людей, які проживають у віддалених районах країни, за умови, що в них є доступ до Інтернету. Також можливість вчитися онлайн цінують ті, хто має медичні обмеження до стандартного способу отримання освіти. Необхідним є дистанційне навчання й тим студентам, які вирішили закінчити курс екстерном. Це все ми відносимо до переваг онлайн-освіти.

Сьогодні стали очевидними й недоліки онлайн-освіти, а саме обмежена кількість спеціальностей. Багато професійних навичок не можна набути віртуально. Це робить закритою для віддаленого навчання, наприклад, галузь медицини та архітектурно-інженерні напрямки. Тому дистанційна освіта більш поширена саме серед гуманітарних спеціальностей. Ще мінус вищої дистанційної освіти, який констатують і студенти, і викладачі, – це відсутність студентського життя в його класичному розумінні. Але це можна розцінювати і як плюс, і як мінус. Здавалося б, освіта онлайн не вимагає від студента пунктуальності, адже вона не передбачає жорсткого режиму та розпорядку дня. Однак основна якість, яка потрібна студенту віддаленої форми навчання, – це самодисципліна, оскільки доведеться скласти для себе графік індивідуальних і самостійних занять, але головне – чітко дотримуватися його, щоби справлятися з навчальним планом. Сьогодні студенти українських вишів не мають

можливості вибирати форму освіти, онлайн чи стаціонар. Вони орієнтуються на загальний напрям освіти того навчального закладу, у якому навчаються. Тому сучасному студенту треба чітко уявляти, якої мети потрібно досягти. Під час зваженого підходу навчання онлайн може стати зручним інструментом отримання якісних знань [1, с. 143].

Як же проходило навчання з дисципліни «Мистецтво шрифту» в першому семестрі 2020–2021 навчального року? У статті акцентується увага, як технологічно онлайн-освіта відбувалася з дисципліни «Мистецтво шрифту» за допомогою навчального курсу – це спеціально розроблена програма навчання, яка тільки візуалізує теоретичний матеріал у вигляді рисунків, фотографій, карт і графіків, епіграфів і цікавинок, таблиць і схем, прикладів використання та прикладів-зразків. Засвоєння матеріалу відбувалося у вигляді питань квест-формату.

Саме така програма допомагала швидко отримати й ефективно структурувати знання. Матеріал такої програми передавався в особистому спілкуванні у вигляді онлайн-лекцій. Після проведення онлайн-занять увесь матеріал передавався студентам через чати спілкування, що дало змогу вести миттєвий обмін повідомленнями. Це оптимальна форма для прояснення різних питань, як під час обговорення всередині груп на дистанційних заняттях, так і під час спілкування з викладачами. Завдяки впровадженню курсу автоматично відпали такі питання, як для кількості студентів 80–90 осіб провести лекцію цікаво, щоб слухачі не вимикали камери, щоб увесь час були на зв'язку, щоб підтримували дискусію.

Отже, викладачі створили для студентів зручний і ефективний освітній процес, а вчитися можна з будь-якої точки країни і світу. До речі, студенти-іноземці слухали курс із Туреччини, Албанії, Марокко, Єгипту та інших країн. Студентам не потрібно було конспектувати лекції ні під час лекції, ні після неї. Тільки нотатки для себе – для того щоб можна було пройти тести-опитування та взяти участь у дискусії з певної теми.

Наша головна перевага – це індивідуальний зворотний зв'язок. Усі студенти отримували зворотний зв'язок від викладачів у текстовому форматі онлайн, а також на щотижневих практичних заняттях стаціонарно в академії. Студент фотографував свої роботи й завантажував фото в особистий кабінет: викладачі консультували, давали оцінку й допомагали корисними порадами. За потреби на індивідуальних консультаціях зворотного зв'язку викладачі в прямому ефірі розбирали графічні роботи студентів і відповідали на запитання.

Узагалі, курс «Мистецтво шрифту» для студентів спеціальності 191 «Архітектура та

містобудування» дає можливість познайомитися з історією розвитку писемності, дізнатися про те, як виникли сучасні алфавіти, вивчити історію шрифтової справи, допомагає розвинути почуття індивідуального підходу до сприйняття та візуалізації своїх думок на папері та сприяє подальшому розвитку професійних можливостей майбутніх фахівців. Однак графічна дисципліна «Мистецтво шрифту», так само як і дисципліна «Нарисна геометрія», наприклад, є досить складною з погляду викладання її онлайн, бо містить достатню кількість специфічних термінів та історичних фактів [2, с. 94].

На практичних заняттях, які проходили щотижня в академії, студенти мали можливість виконувати завдання, які потребують безпосередньо поетапного контролю викладача [3, с. 163]. До такої графічної роботи належить виконання шрифту «Антиква». Виконувати практично цей шрифт можна після проходження теми «Спряження». Для полегшення креслення складних фрагментів букв і цифр викладачі кафедри розробили спеціальні формати. Відповідно до завдання на форматах заготовлені модульні сітки відповідного розміру й масштабу, у яких і викреслюються безпосередньо букви і цифри (рис. 1).

Рис. 1. Приклад виконання графічної роботи «Шрифт «Антиква»»

Однак найцікавішою графічною роботою за весь практичний курс, за опитуванням студентів, є виконання шрифтової композиції. Кожного навчального року тема шрифтової композиції та номінації виконання змінюються. Це дає можливість студентам додатково знайомитися з теоретичним матеріалом, який не входить в основу дисципліни, та грамотно використовувати шрифти різних стилів для визначення й підсилення емоційної значущості інформації, що надається під час створення об'єктів комунікацій. На практичних заняттях в академії студенти мають можливість показати успішність володіння різними прийомами та способами написання шрифту й уміння відтворювати стильову єдність шрифту за базовими елементами й літерами (рис. 2).

Рис. 2. Приклад викладання шрифтової композиції студенткою ОДАБА. Номінація «Декоративний алфавіт»

Процес створення шрифту або шрифтової композиції починається з ескізів, замальовок окремих елементів букв та їх поєднань. Від кольору, розміру, відбитку шрифту залежить реакція глядача на представлене повідомлення. Для того щоб на папері вийшов шедевр, потрібно, щоб і фізично, і духовно майбутній майстер або художник були відкриті й настроєні на чудовий результат. Мало того, для отримання такого результату дуже складно говорити про терміни. Написання такої роботи може статися за ніч, а може муза відвідати й через тривалий період (рис. 3).

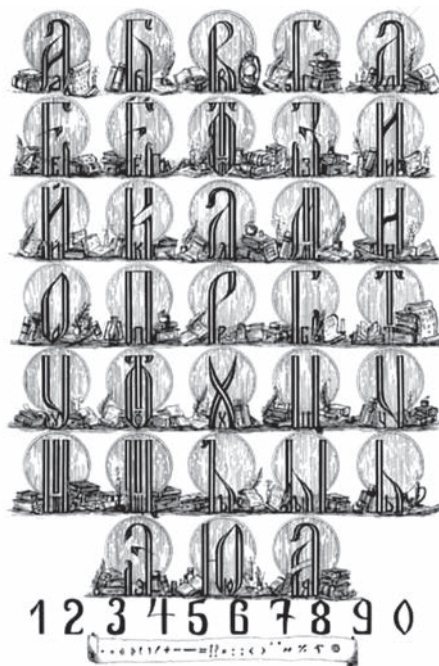

Рис. 3. Приклад викладання шрифтової композиції студенткою ОДАБА. Номінація «Декоративний алфавіт»

Студенти I курсу Архітектурно-художнього інституту ОДАБА, прослухавши курс «Мистецтво шрифту» за новою навчальною програмою, показали неперевершені результати (рис. 4).

Рис. 4. Приклад викладання шрифтової композиції студенткою ОДАБА. Номінація «Декоративний алфавіт»

Висновки і пропозиції. Спеціально розроблена програма навчання з дисципліни «Мистецтво шрифту» викладачами кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки дала змогу студентам освоїти теоретичний курс дисципліни «Мистецтво шрифту», використовувати різні

спеціальні прийоми та навички, що допомагають розвивати зорову пам'ять і творчу уяву, оволодіти навичками аналізу та відтворення гармонії у створенні шрифтових композицій.

Як показав отриманий досвід, найбільш ефективним є саме поєднання аудиторних і онлайн-занять. Викладачі навчилися зчитувати зворотний зв'язок аудиторії, через що студенти не відірвані від контексту навчального процесу. Водночас не варто забувати й про важливість традиційного підходу до навчання, який украй необхідний для викладання саме графічних дисциплін. Тому що тільки традиційний підхід дає можливість перевірки поетапного графічного супроводження й одночасного визначення похибок і помилок.

Список використаної літератури:

1. Сидорова С., Доценко Ю., Думанська В., Калінін О. Переваги та недоліки дистанційного вивчення графічних дисциплін в умовах карантину. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал. Вип. 30. Т. 1. Видавничий дім Гельветика, 2020. С. 142–146.
2. Инновационная наука, образование, производство и транспорт: юриспруденция, образование и воспитание, физическое воспитание и спорт, философия, литература и лингвистика: монография / авт. кол.: Зайцева С.Е., Доценко Ю.В., Мороз М.А., Воропаева Т.С. и др. Одеса : Куприенко С.В, 2018. С. 85–97.
3. Сидорова Н., Думанська В., Доценко Ю. Методи підвищення ефективності та якості викладання нарисної геометрії. *Наука і освіта. Педагогіка* : науково-практичний журнал. № 6. 2017. С. 161–167.

Sydorova N., Dotsenko Yu., Viktorov O. Modern online teaching of graphic disciplines

The pandemic and the unstable epidemiological situation have changed the format of education at all stages of the educational process. The transition to distance education has become a kind of impetus to deepen the technical potential and improve the competencies of the teaching staff for universities and academies.

Students note that online education is both similar to and different from distance learning, because classes are held almost as in a normal classroom, only communication with teachers and classmates occurs via the Internet. Such a system usually has its advantages and disadvantages.

The article considers the advantages of learning the online format of the graphic discipline "Font Art". The undeniable advantages of distance education include its accessibility for students, regardless of their location and work schedule. Constant open access to information is important: you can return to any lesson or find it in the record. The shortcomings of online education, namely the limited number of specialties, have also become apparent today. Many professional skills cannot be acquired virtually. This makes closed, for example, the field of medicine and architectural engineering.

The article focuses on the technological course of online education in the discipline of "Font Art" through a training course – a specially designed curriculum that only visualizes theoretical material in the form of drawings, photographs, epigraphs and curiosities, tables and diagrams, examples of use and examples. Assimilation of the material took place in the form of quest questions.

Teachers have created a convenient and effective learning process for students. Training took place from anywhere in the country and the world. By the way, foreign students attended courses from Turkey, Albania, Morocco, Egypt and other countries. Students were not required to take notes of lectures either during or after the lecture. Just take notes so you can take the tests and take part in a discussion on a particular topic.

The developed curriculum allowed students to master the theoretical course of the discipline "Art of Font", use various special techniques and skills that help develop visual memory and creative imagination, have the skills of analysis and reproduction of harmony in creating font compositions.

Key words: training, online format, advantages, disadvantages, font art, feedback.